

Kultura starověkého Blízkého východu 2

(KBS/KSBV2)

Kateřina Šašková, LS 2015

USEDLÁ A KOČOVNÁ POPULACE

PRAMENY

- ⇒ pocházejí v naprosté většině z *měst*
- ⇒ týkají především *městského obyvatelstva* – *ostatní skupiny* zmíněny jen tehdy, pokud s městským obyvatelstvem přišly do styku
- ⇒ nejvíce z **J Mezopotámie** - od *raně dynastického období* (poč. 3. tis. př. n. l.) do *doby perské* (6.-4. stol. př. n. l.)
- ⇒ rozloženy *nerovnoměrně* v prostoru i v čase
- * *hmotné* (archeologické) - mnohdy nejednoznačná interpretace
- * *písemné* - dopisy, administrativní záznamy či smlouvy, méně texty ideologické (královské nápisy, mýty atd.)
- * **J Mezopotámie** - vznik písma - rozšířenější i v *nižších společenských vrstvách*
- * **ostatní oblasti** - písmo převzato - pouze *elity*

MĚSTSKÁ SÍDLIŠTĚ

⇒ **Mezopotámie** - považována za *kolébku měst*

* **obejdské období** (6.-5. tis. př. n. l.) - zárodky měst

* **pozdně urucké období** (3500-3200 př. n. l.) - města v pravém slova smyslu

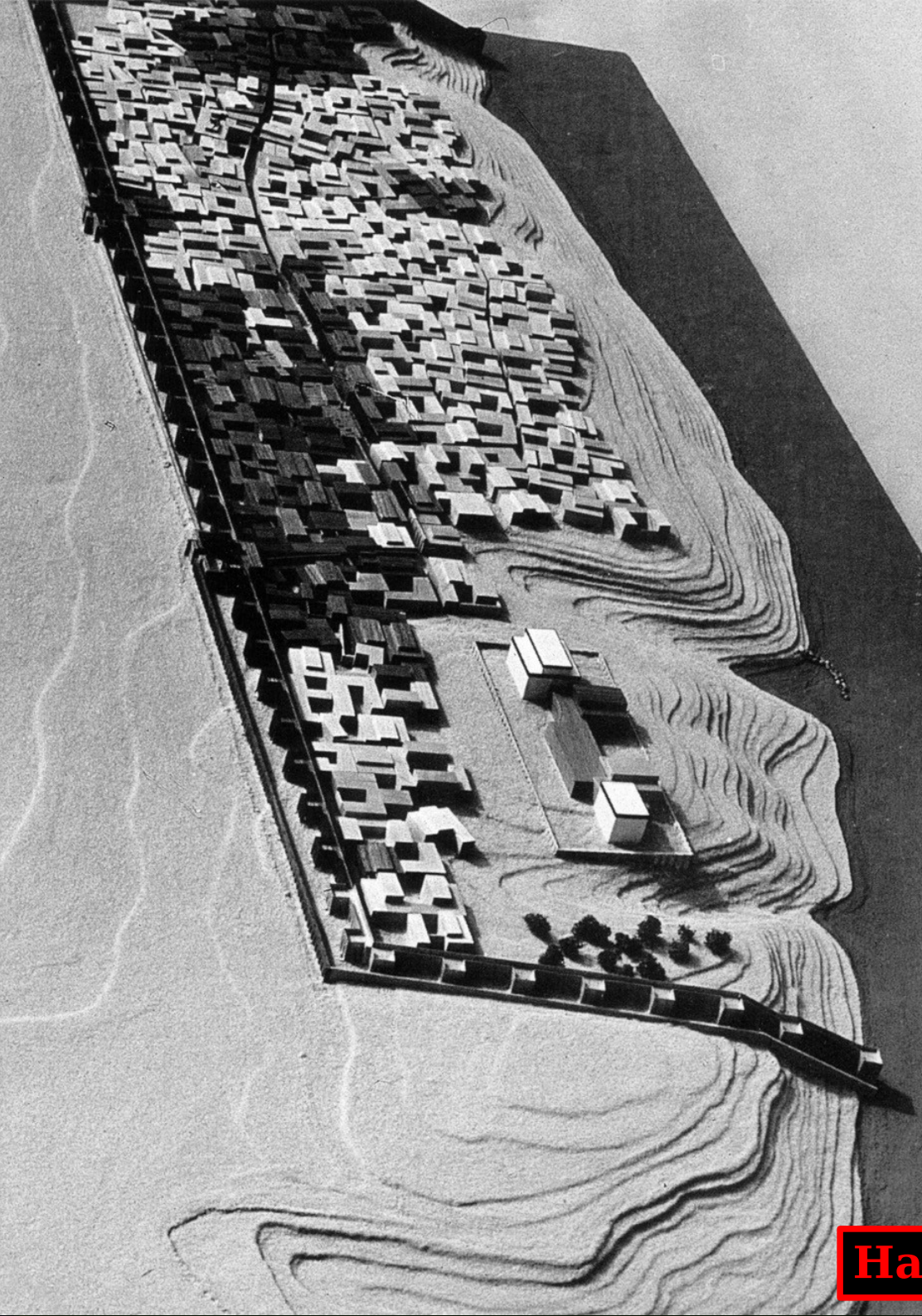
⇒ **Habūba Kabīra** - Sýrie

⇒ **Uruk**

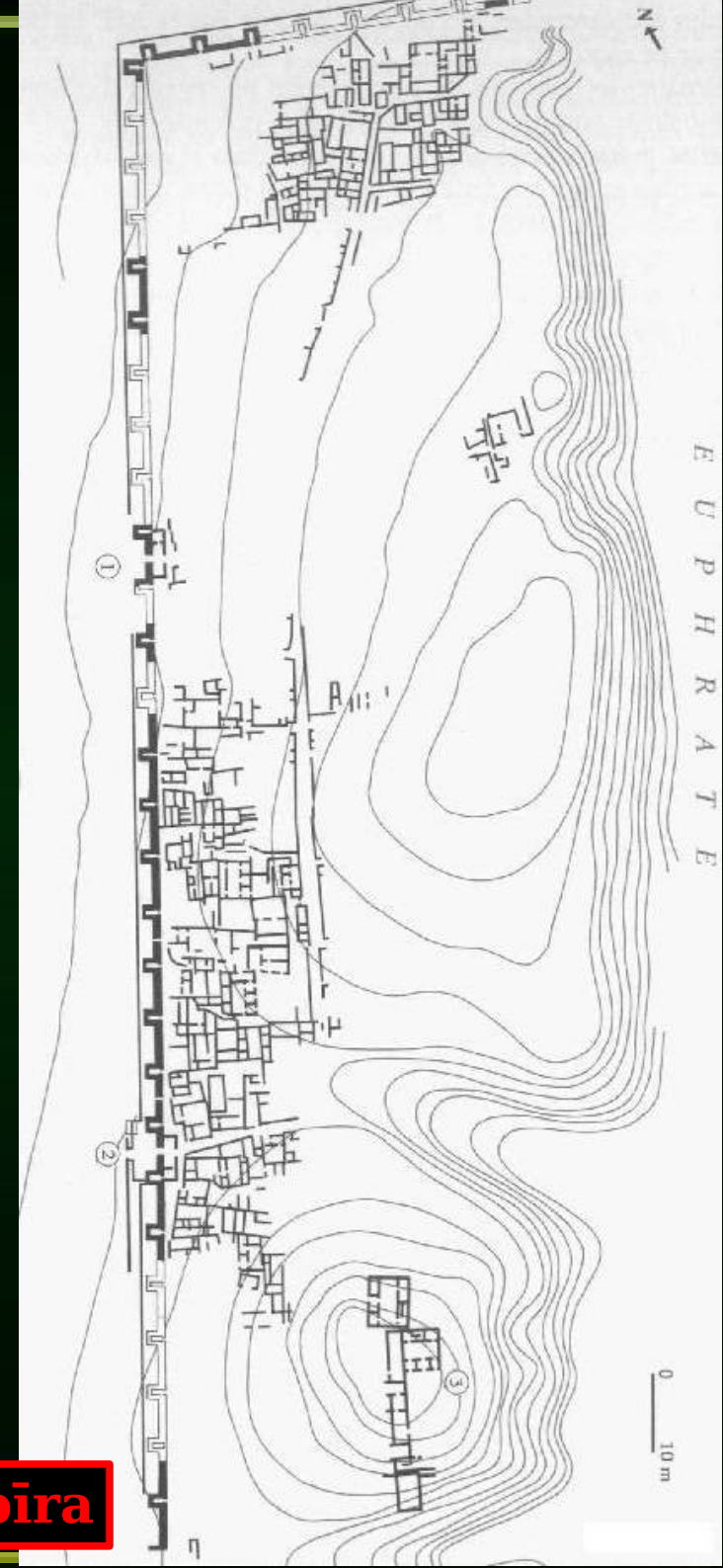
* **raně dynastické období** (1. pol. 3. tis. př. n. l.) - rozmach městské civilizace – více měst, roste velikost

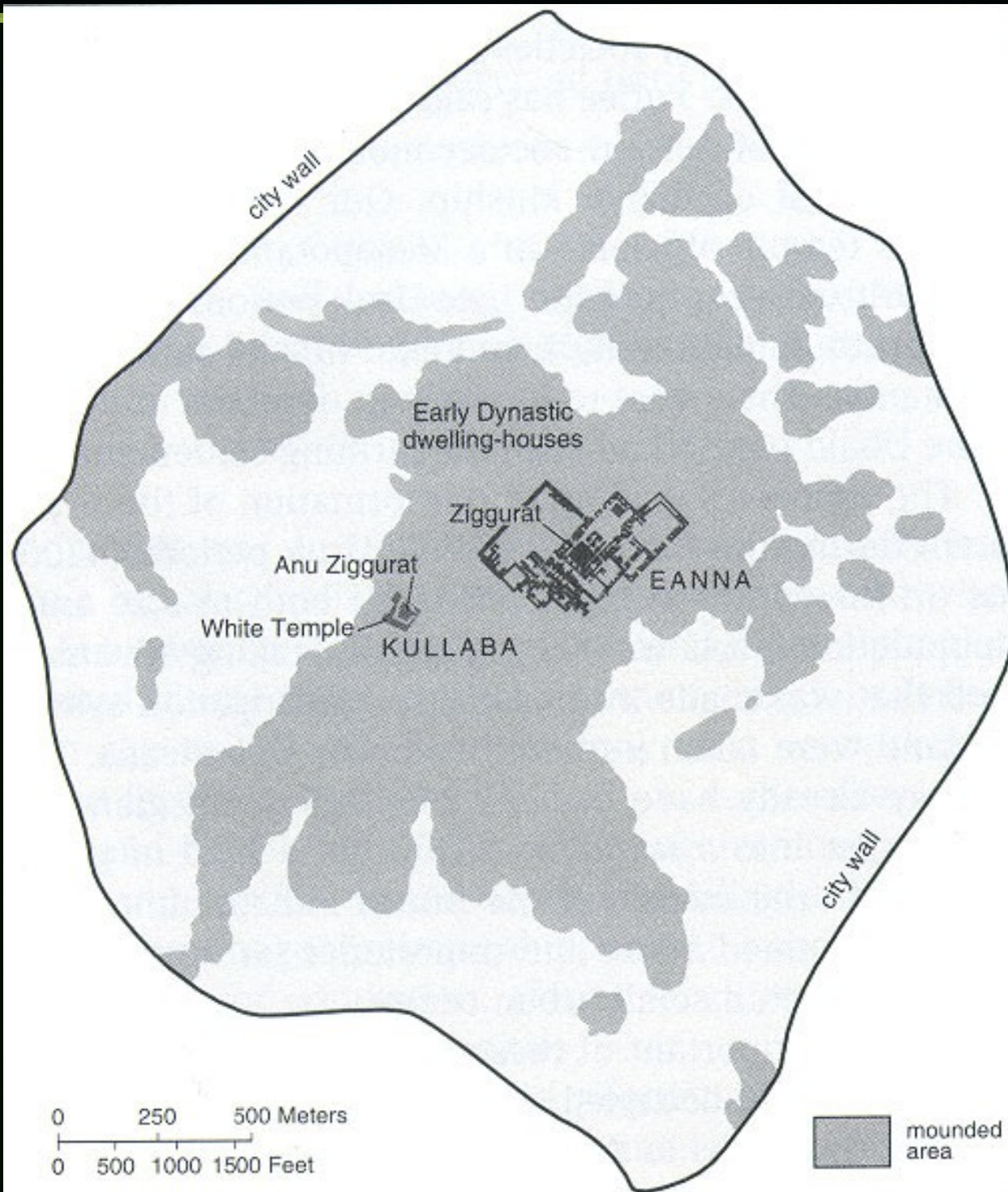
* **2. pol. 3. tis. př. n. l.** - velká opevněná města, v nich *většina* obyvatel

* **2. pol. 2. tis. a 1. tis. př. n. l.** - vzrůstá počet *menších sídlišť* - přílivem nových obyvatel, původně kočovníků (např. **Aramejci** a **Chaldejci**)

Habūba Kabīra

Plan of Uruk, showing Kullaba and Eanna precincts.

plán Uruku

MĚSTSKÁ SÍDLIŠTĚ

⇒ **Mezopotámie** - považována za *kolébku měst*

* **obejdské období** (6.-5. tis. př. n. l.) - zárodky měst

* **pozdně urucké období** (3500-3200 př. n. l.) - města v pravém slova smyslu

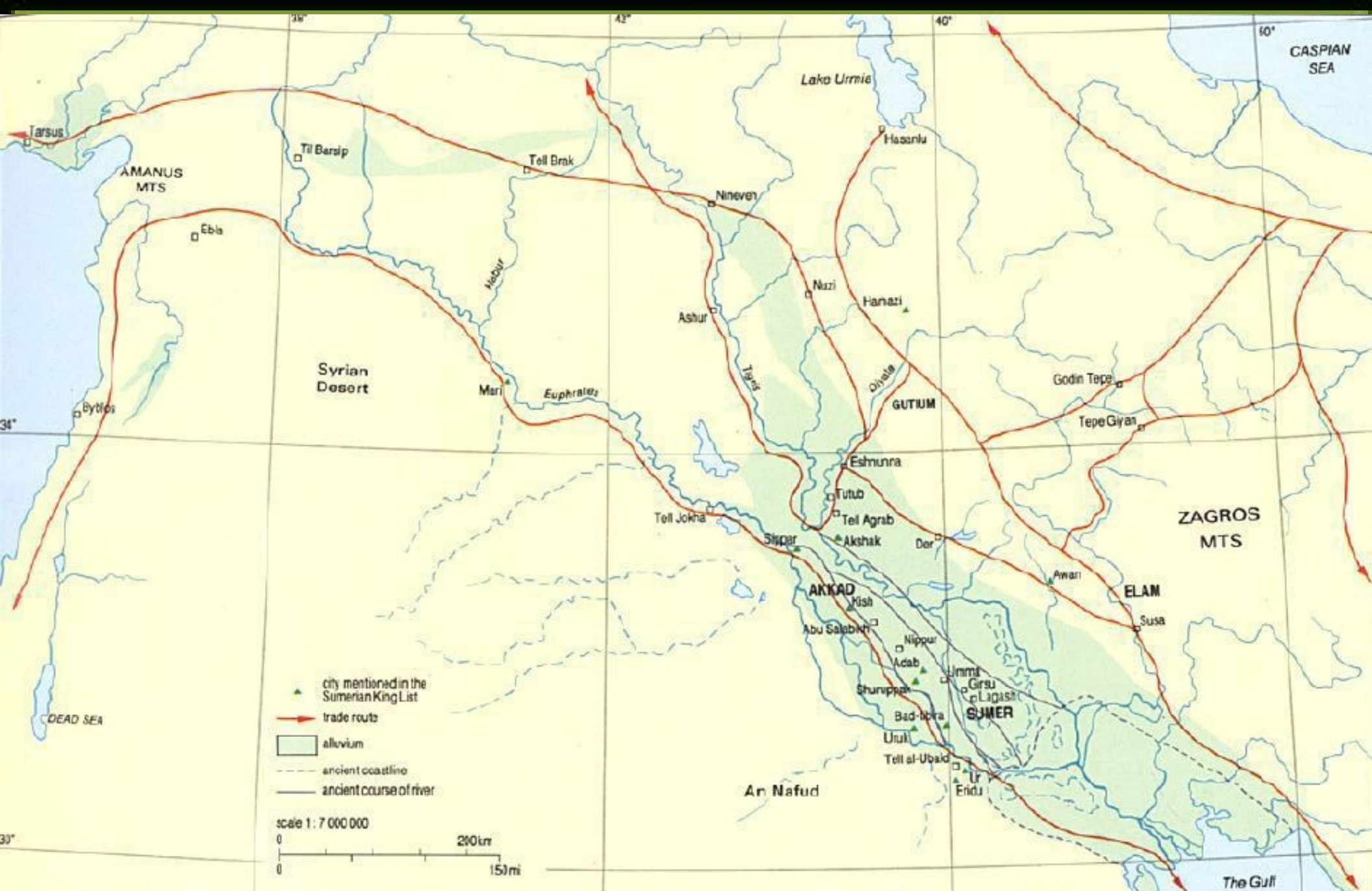
⇒ **Habūba Kabīra** - Sýrie

⇒ **Uruk**

* **raně dynastické období** (1. pol. 3. tis. př. n. l.) - rozmach městské civilizace – více měst, roste velikost

* **2. pol. 3. tis. př. n. l.** - velká opevněná města, v nich *většina* obyvatel

* **2. pol. 2. tis. a 1. tis. př. n. l.** - vzrůstá počet *menších sídlišť* - přílivem nových obyvatel, původně kočovníků (např. **Aramejci** a **Chaldejci**)

osídlení v raně dynastickém období

MĚSTSKÁ SÍDLIŠTĚ

⇒ ***větší*** než vesnice

⇒ ***centrum*** sídelního hierarchického systému

⇒ na ***vesnici*** zemědělská a živočišná výroba, v ***centru*** řídicí práce a složitější činnosti náročnější na vzdělání

* ***náboženské a kultovní středisko*** - chrám

* ***politické a administrativní středisko*** - vybírání poplatků, sídlo panovníka či guvernéra

* ***obchodní a ekonomické středisko*** - kvalifikovaná řemeslná výroba, dopravní křižovatka, přístav, ve městě majitelé stád a pozemků

MĚSTSKÁ SÍDLIŠTĚ

* stavby *typické pro město*

1. *chrámové komplexy*

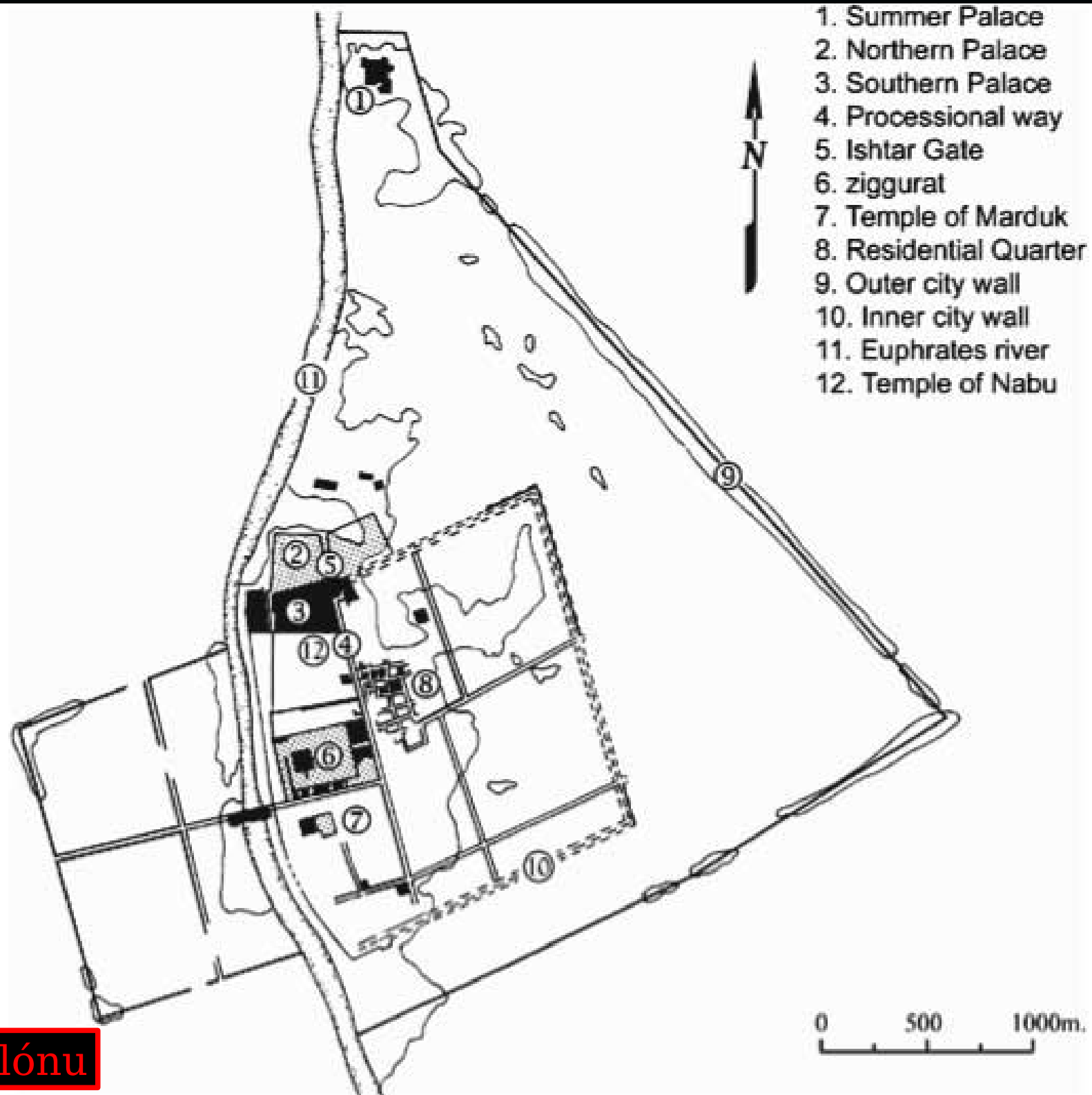
2. *palácové komplexy* - sídlo panovníka či guvernéra

3. *městské hradby* - ochranný i symbolický význam

vnitřní uspořádání

⇒ ohraničeno *hradbami*, kolem *pastviny*, *předměstí* a *pole*

⇒ *prameny* - archeologické, královské nápisy, smlouvy o prodeji nemovitostí, mapy na hliněných tabulkách

- 1 E-sagil of Marduk
- 2 E-temen-anki (ziqurrat)
- 3 E-šasurra of Išhara
- 4 E-ḫursag-tilla of Ninurta
- 5 E-niggidar-kalamma-summa of Nabû ša ḫarē
- 6 E-ḫili-kalamma of Ašratum
- 7 E-mašdari of Bēlet-Akkade (Ištar of Agade)
- 8 E-maḫ of Bēlet-ilī (Ninmaḫ)
- 9 E-kituš-girzal of Bēlet-Eanna
- 10 E-gišnu-gal of Sîn
- 11 Dais "The Gods Pay Heed to Marduk"
- 12 E-gišhur-ankia of Bēlet-Ninua

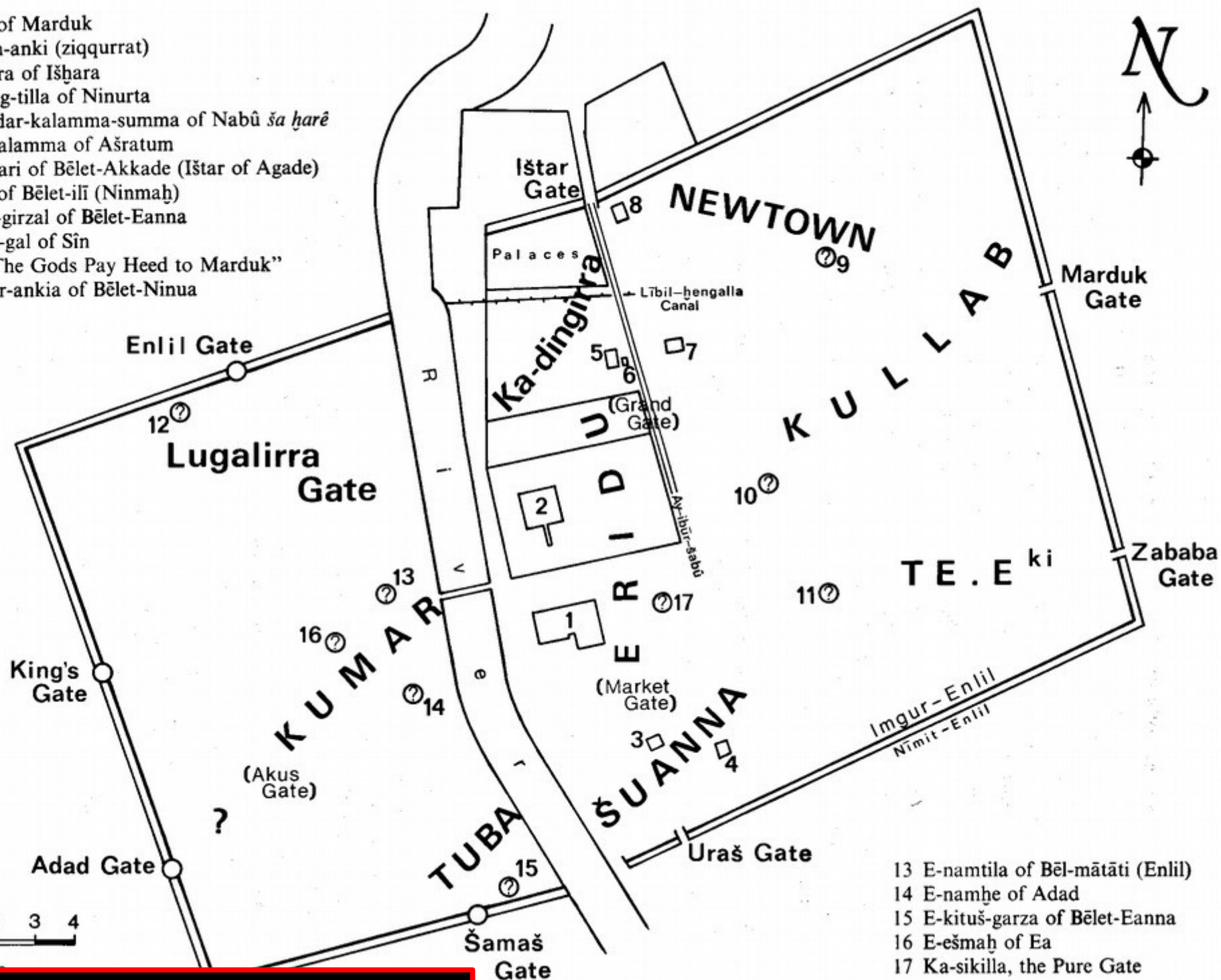
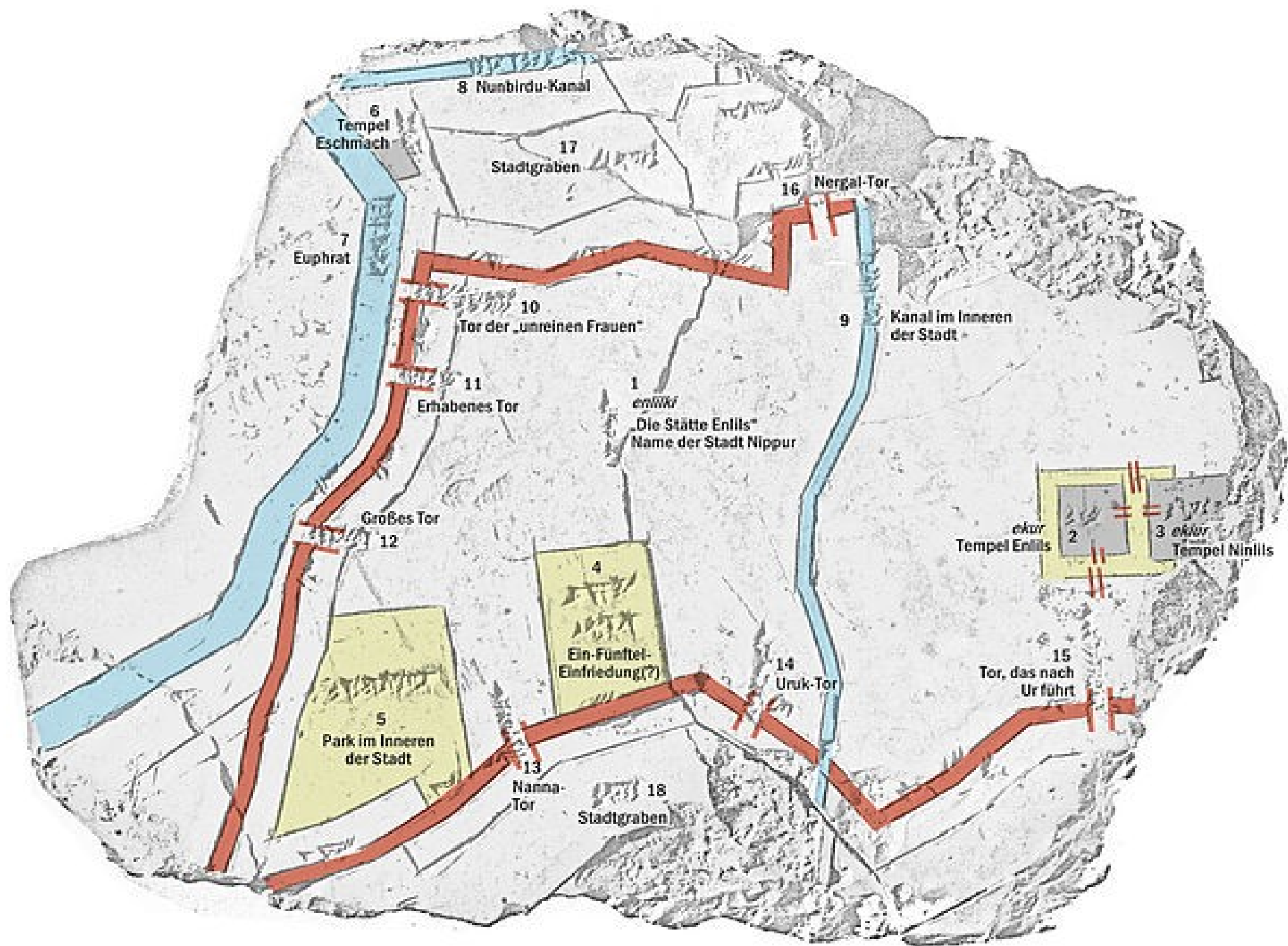

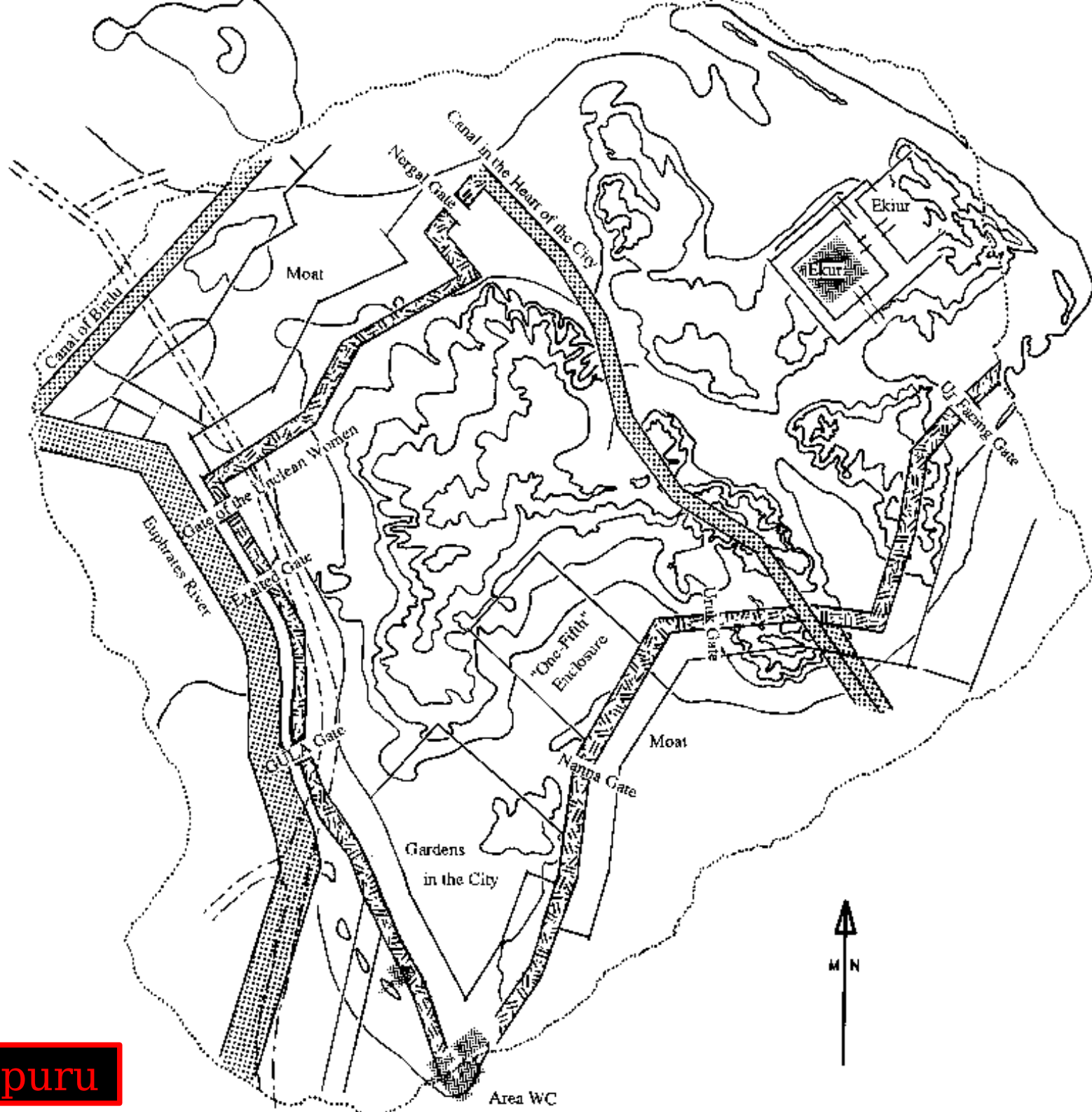
Fig. 4. Babylon in the 6th century B.C.

plán Babylónu – vnitřní město

**mapa Nippuru
(Jena)**

plán Nippuru

MĚSTSKÁ SÍDLIŠTĚ

* *vnitřní uspořádání*

⇒ *palácový a chrámový komplex*

⇒ *obytné čtvrti* - dílny, domy, někdy rozděleny podle profesí

* *rozdíl mezi Babylónií a Asýrií*

1. rozložení v krajině

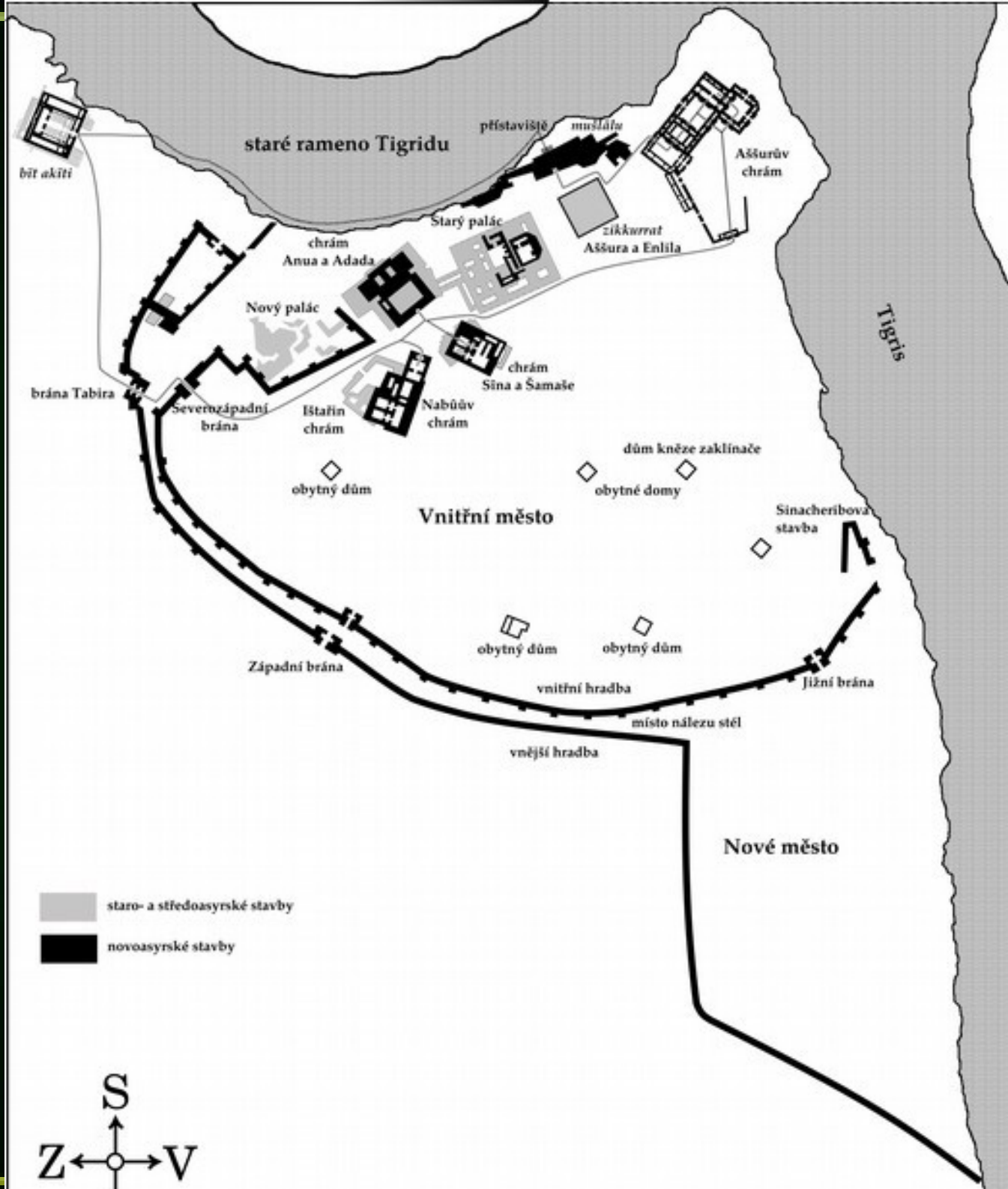
⇒ **Babylónie** - města rozložena nerovnoměrně, podél zavlažovacích kanálů

⇒ **Asýrie** - města rozložena rovnoměrněji

2. vnitřní uspořádání

⇒ **Babylónie** - městské čtvrti oddělovaly kanály a ulice, chrám a palác odděleny

⇒ **Asýrie** - i výškové rozdíly oddělující části města, výraznější diferenciaci čtvrtí, chrámy a palác často spojené v jeden komplex

plán Aššuru

MĚSTSKÁ SÍDLIŠTĚ

* *typy měst*

a) náboženská a kultovní střediska

⇒ často **dlouhá sídelní tradice, důležitá** pro celou Mezopotámii

⇒ např. **Ninive, Uruk, Ur, Sippar, Nippur**

b) města s primárně politickým významem

⇒ zprvu nevýznamná (nebo vůbec neexistovala), pak **rychlý vzestup** - vázaný jen na určitého panovníka nebo dynastii, po jejich pádu mizí i význam města

⇒ např. **Akkad, Maškan-šapir, Puzriš-Dagan, Dūr-Šarrukīn**, některé **pohraniční pevnosti**

* *počet obyvatel*

⇒ velmi obtížné určit – přibližně na 1 ha 200 osob

⇒ největší města mohla mít 100-200 tis. obyvatel

OBYVATELSTVO

* dělení podle různých kritérií:

- ⇒ vztahy mezi **Sumery, Semity** a ostatními obyvateli
- ⇒ vztahy mezi **městským** obyvatelstvem a **kočovníky**
- ⇒ **příbuzenská kritéria**
- ⇒ **profesní** kritéria

OBYVATELSTVO

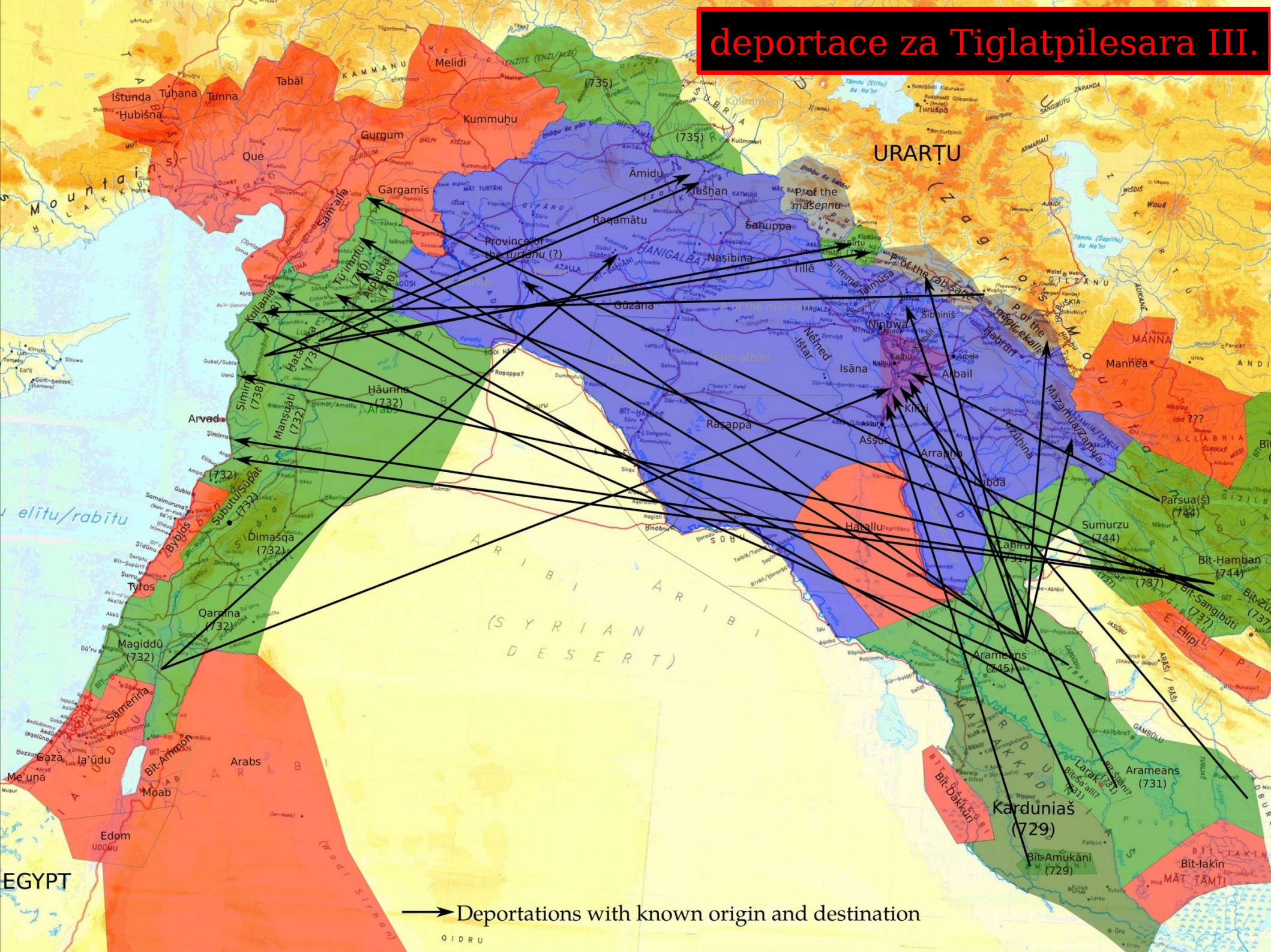
* vztah Sumerů a Akkadů

- ⇒ **1. pol. 3. tis. př. n. l.** - převládá **sumerština**
Sumerové – jih Babylónie - od Nippuru na jih
Akkadové – Sippar až Nippur
- ⇒ **24.-22. stol. př. n. l.** - Akkadský stát
- ⇒ **konec 3. tis. př. n. l.** - **sumerská renesance**
(novosumerské období)
- ⇒ **2. tis. př. n. l.** - **akkadština**
- ⇒ **1. tis. př. n. l.** - **aramejština**

* další etnické skupiny

- ⇒ **vpády cizích** obyvatel, kteří se zde usazovali
- ⇒ od konce 2. tis. př. n. l. **deportace** z dobytých území - příslušníci elit, řemeslníci a nebezpeční obyvatelé

deportace za Tiglatpilešara III.

OBYVATELSTVO DEPORTOVANÉ NOVOASYRSKÝMI PANOVNÍKY

Panovník	Deportací	Počet deportovaných		
		<i>kompletní údaj</i>	<i>nekompletní</i>	<i>neudán</i>
Aššur-dān II (934-912)	2			2
Adad-nārārī-II (911-891)	1			1
Tukultī-Ninurta II (890-884)	2			2
Aššurnasirpal II (883-859)	13	12,900		5
Salmanassar III (858-824)	8	167,500		3
Šamši-Adad V (823-811)	6	36,200		2
Adad-nārārī III (810-783)	1			1
Salmanassar IV (782-772)				
Aššur-dān III (771-754)				
Aššur-nārārī V (753-746)				
Tiglatpilesar III (745-727)	37	368,543	(x) + 25,055	19
Salmanassar V (726-722)	1			1
Sargon II (721-705)	38	217,635	(x) + 21,650	24
Sinacherib (704-681)	20	408,150	(x) + 61,000	17
Asarhaddon (680-669)	12			12
Aššurbanipal (668-627)	16			16
Celkem	157	1,210,928	(x) + 107,705	105

KOČOVNÉ OBYVATELSTVO

⇒ chov ovcí, skotu a velbloudů - **časté přesuny** na jiné pastviny

* 2 druhy migrace

⇒ **vertikální** - letní pastviny v horách, zimní v nížinách

⇒ **horizontální** - překonávali větší vzdálenosti

⇒ lov, sběr, vydělávání kůže, obchod, přeprava zboží

⇒ s usedlíky v častém kontaktu, ale pramenů málo

- **hmotné prameny** - občas pozůstatky tábořišť se zbytky postrojů, pohřebiště, srovnání s nynějšími kočovníky

- **písemné prameny** - nezanechali písemné památky, vše od městského obyvatelstva

KOČOVNÉ OBYVATELSTVO

- * **Gutejci** - v 2. pol. 3. tis. př. n. l. - skladba *Prokletí Akkadu*
- * **Amorejci** - ze západu na přelomu 3. a 2. tis. př. n. l.
 - ⇒ *Asyrský královský seznam, Genealogie Chammurapiho dynastie*
- * **Kassité**
- * **Aramejci**
- * **Chaldejci**

- ⇒ kmeny označovány podle jmen předáků - *bīt XY*
- ⇒ předák v textech označován jako *šarru* (stejně jako u usedlých)

KOČOVNÉ OBYVATELSTVO

vztahy kočovníků a usedlých

- * ozbrojené konflikty
- * spolupráce
 - ⇒ výměna různých produktů
 - ⇒ kočovníci se nechávali najmout jako pastýři
 - ⇒ sezónní pracovníci
 - ⇒ vojsko

usazení a různý stupeň asimilace

- ⇒ **Chaldejci** - přejali babylónskou kulturu i jazyk, zasahovali do politického dění
- ⇒ **Aramejci** - ve stejné době na stejném místě - vlastní jazyk i jména

KONEC